

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

วรรณกรรมทางการแพทย์ ให้ความสำคัญแก่วรรณกรรมประเภทวารสารมากที่สุด ทั้งนี้เพราะวารสาร เป็นตัวสื่อสำหรับโฆษณาผลงาน หรือข้อสังเกต เป็นอุปกรณ์สำหรับแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น ตลอดจนเป็นหลักฐานสำหรับการคิดค้นและค้นพบต่าง ๆ ประกอบกับการศึกษาต่อเนื่องในวิชาชีพแพทย์ เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะความรู้ทางด้านนี้มีเพิ่มอยู่ตลอดเวลา^๑ ดังนั้นวารสารที่นำเสนอความรู้ต่าง ๆ ที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพสูงจึงมีความจำเป็นมาก

สำหรับประเทศไทย ได้มีการจัดพิมพ์วารสารทางการแพทย์มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๑ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า วารสารสาขาการแพทย์นี้มีจำนวนมากกว่าวารสารของสาขาวิชาอื่น ๆ แต่วารสารทางการแพทย์ของไทยนั้นได้กระจัดกระจายอยู่ตามแหล่งต่าง ๆ ไม่ได้รับการรวบรวม หรือจัดทำบรรณานุกรมไว้เป็นหลักฐานว่า得有หน่วยงานใดจัดทำวารสารการแพทย์ออกมาบ้าง ทำให้บรรณารักษ์ประสบปัญหาในการจัดหาวารสารสาขานี้เข้าห้องสมุด เพื่อให้บริการกับผู้ใช้

ในด้านการจัดทำและจัดพิมพ์วารสารไทยทางการแพทย์นั้น ปรากฏว่าเป็นการจัดทำและจัดพิมพ์ที่ต่างคนต่างทำ คุณภาพของวารสารขึ้นอยู่กับนโยบายของหน่วยงานที่จัดทำ

---

^๑อวย เกตุสิงห์, "เอกสารวิชาการ:(บทบรรณาธิการ)," สารศิริราช ๑๗ (ธันวาคม ๒๕๐๕): ๕๖๘.

^๒Estelle Brodman, "Medical Periodical," Library Trends 10 (January 1962) 382.

วารสารเป็นสิ่งสำคัญ ยังไม่มีการกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ว่า วารสารการแพทย์ที่ได้มาตรฐานนั้น ควรมีลักษณะอย่างไร รูปแบบของวารสารการแพทย์ที่ได้มาตรฐานควรเป็นเช่นไร จากสภาพการณืเช่นนี้ ทำให้วารสารการแพทย์ของไทยซึ่งมีจำนวนมากกว่วารสารสาขาอื่น ๆ ยังคงมีสภาพลักลั่น มีเกณฑ์ไม่ทัดเทียมกัน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรที่จะกำหนด เกณฑ์มาตรฐานของวารสารการแพทย์ว่าควรจัดทำออกมาในลักษณะอย่างไร โดยได้นำหลัก เกณฑ์ และมาตรฐานที่มีผู้กำหนดไว้เป็นสากล และ เกณฑ์มาตรฐานที่คณะอนุกรรมการกลุ่มบรรณาธิการวารสารวิทยาศาสตร์ ได้เสนอแนะไว้ เพื่อเป็นคู่มือการเตรียมบทความและรายงานทางวิทยาศาสตร์เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มาปรับปรุงให้เหมาะสมที่จะใช้กับสภาพของวารสารการแพทย์ของไทย

นอกจากนี้ ยังปรากฏว่าปัจจุบันมีการจัดทำวารสารไทยทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังมิได้มีการศึกษาและวิเคราะห์ว่าวารสารนั้น ๆ มีคุณภาพเป็นอย่างไร วารสารเล่มใดมีคุณภาพดี วารสารเล่มใดยังมีข้อบกพร่อง และยังไม่มีการศึกษาด้วยว่า วารสารการแพทย์ที่ได้มีการจัดทำขึ้นนั้น มีข้อบกพร่องอยู่ที่ส่วนใดบ้าง ควรแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องด้านใดมากที่สุด ดังนั้นถ้าได้มีการสำรวจและประเมินค่าวารสารไทยทางการแพทย์ขึ้น ก็จะช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นให้หมดไป และต่อไปในอนาคตหน่วยงานใดมีความประสงค์ที่จะจัดทำวารสารการแพทย์ก็จะจัดทำให้ได้มาตรฐานได้ทันที โดยสามารถหลีกเลี่ยงข้อบกพร่องด้านต่าง ๆ ได้ทั้งหมด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องการประเมินคุณค่าวารสารทางการแพทย์ในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีผู้ใดค้นคว้าวิจัยมาก่อน จะมีก็แต่ มารศรี ศิวรักษ์ ได้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศาสตร์ เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๑๘ เรื่อง "การประเมินค่าวารสารภาษาไทยที่ใช้ในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์" โดยผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจการใช้วารสารภาษาไทย ของนักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ การให้บริการด้านวารสารภาษาไทยของห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ และการผลิตวารสารภาษาไทยทางด้านสังคมศาสตร์ของบรรณาธิการต่าง ๆ เพื่อที่จะทำการประเมินค่าวารสารภาษาไทยที่ใช้ในการวิจัย

ทางด้านสังคมศาสตร์ว่ามีค่าน้อยเพียงใด สำหรับนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ เสนอแนะแนว
 ทางสำหรับบรรณาธิการในการจัดทำวารสารให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น และ เสนอแนะแนวทางสำหรับ
 บรรณาธิการ ศึกษาปรับปรุงบริการด้านวารสารของห้องสมุดให้สมบูรณ์ และ เพียงพอต่อความ
 ต้องการของนักวิจัยรุ่นต่อไป ผลการวิจัยปรากฏว่า นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ๕ สาขาวิชา
 ประสบปัญหาต่าง ๆ ในการใช้วารสารเพื่อการค้นคว้าวิจัย วารสารส่วนใหญ่ยังขาดข้อมูลที่
 ทันสมัย ข้อมูลเชื่อถือไม่ได้ บทความยังไม่ดีพอ วารสารแต่ละฉบับตีพิมพ์บทความหลาย ๆ
 แขนงวิชาไว้ในเล่มเดียวกัน ทำให้นักวิจัยต้องเสียเวลาดูค้นหาบทความจากวารสารหลาย ๆ
 เล่ม ทั้งวารสารเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำดัชนี ทำให้ลำบากในการค้นหาบทความ อีก
 ประการหนึ่งคือ ห้องสมุดยังให้บริการทางด้านวารสารไม่เพียงพอ จัดเก็บวารสารย้อนหลังไม่ครบ
 ถ้วน ไม่มีการเย็บเล่มวารสาร ห้องสมุดบางแห่งเย็บเล่มหนาเกินไป ทำให้ลำบากในการอ่าน
 และถ่ายเอกสาร ทั้งยังขาดการทำดัชนีวารสารที่ดี สิ่งเหล่านี้ทำให้นักวิจัยใช้ประโยชน์
 จากวารสารได้ไม่มากเท่าที่ควร^๑

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านรูปแบบของการวิจัยคือ งานวิจัยของศิริพร สุวรรณะ
 ซึ่งได้ทำการวิจัย เรื่อง "การประเมินคุณค่าหนังสืออ้างอิงที่พิมพ์ในประเทศไทย" เมื่อปีการ
 ศึกษา ๒๕๒๑ ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์คุณภาพของหนังสืออ้างอิงที่พิมพ์ในประเทศไทย ตั้ง
 แต่ พุทธศักราช ๒๕๒๖ ถึง พุทธศักราช ๒๕๒๐ หนังสืออ้างอิงที่นำมาวิเคราะห์มีจำนวนทั้งสิ้น
 ๓๗๘ ชื่อเรื่อง ประกอบด้วยพจนานุกรม บรรณานุกรม นามานุกรม สารานุกรม ดรรชนีและ
 สารระสังเขป อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ อักษรานุกรมชีวประวัติและหนังสือรายปี ในการศึกษา
 คุณภาพของหนังสืออ้างอิงได้นำส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือ ๑๐ ส่วนประกอบมาวิเคราะห์
 โดยละเอียด ผลการวิจัยปรากฏว่าหนังสืออ้างอิงส่วนใหญ่มีความน่าเชื่อถือพอสมควร แต่ยัง

---

^๑มารศรี ศิวรักษ์, "การประเมินค่าวารสารภาษาไทยที่ใช้ในการวิจัยด้านสังคม
 ศาสตร์" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘)

มีคุณภาพอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก ทั้งนี้เพราะมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ^๑

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑. เพื่อประเมินคุณค่าของวารสารการแพทย์ที่พิมพ์ในประเทศไทย ว่าวารสารเหล่านั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับใด
- ๒. เพื่อศึกษาว่าวารสารการแพทย์ที่มีคุณภาพสูง คือ วารสารการแพทย์ชื่อเรื่องใด
- ๓. เพื่อศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของวารสารการแพทย์ว่ามีคุณภาพเป็นอย่างไร ส่วนประกอบด้านใดที่ยังคงมีข้อบกพร่อง ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข
- ๔. เพื่อรวบรวมรายชื่อวารสารการแพทย์ที่พิมพ์ในประเทศไทยไว้ในแหล่งเดียวกัน สำหรับให้บรรณารักษ์ใช้ประกอบการพิจารณาจัดหาวารสารมาบริการผู้ใช้ในการค้นคว้าวิจัยงานทางด้านการศึกษา และเพื่อผู้ใช้จะได้ทราบถึงแหล่งที่ผลิตวารสารทางการแพทย์

ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์และประเมินคุณค่าวารสารไทยทางการแพทย์ เฉพาะวารสารที่มีเนื้อหาวิชาตามการจัดเก็บข้อมูลทางการแพทย์ของ MEDLARS (Medical Literature Analysis and Retrieval System) ที่หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (National Library of Medicine) ซึ่งแบ่งวารสารการแพทย์ออกเป็น ๒ ประเภท คือ

- ๑. วารสารที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน หรือปริทัศน์ (Preclinical Sciences) ได้แก่ วารสารทางด้านกายวิภาคศาสตร์ (Anatomy) โภชนาการ (Nutrition) พยาธิวิทยา (Pathology) และเภสัชวิทยา (Pharmacy and

---

^๑ศิริพร สุวรรณะ, "การประเมินคุณค่าหนังสืออ้างอิงที่พิมพ์ในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑)

Pharmacology) เป็นต้น

๒. วารสารที่เกี่ยวข้องกับวิชาการแพทยสาธารณสุข และการแพทย์สาขาที่เกี่ยวข้อง (Medicine and Related Subjects) ได้แก่วารสารที่มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับโรค วิธีรักษา และการป้องกันไม่ให้เกิดโรค ซึ่งได้แก่ วารสารด้านการแพทย์ทั่วไป (General Medicine) กุมารเวชศาสตร์ (Pediatrics) กายภาพบำบัด (Physical Therapy) รังสีวิทยา (Radiology) ศัลยศาสตร์ (Surgery) ออร์โธปิดิกส์ (Orthopedics) วิสัญญีวิทยา (Anesthesiology) เวชศาสตร์เขตร้อน (Tropical Medicine) ยูโรวิทยา (Urology) โรคติดเชื้อ (Infectious Diseases) และวัณโรคและโรคทรวงอก (Tuberculosis and Chest Diseases) เป็นต้น

วารสารการแพทย์สาขาที่เกี่ยวข้อง (Allied Professions) ได้แก่ วารสารสาขาวิชาต่อไปนี้เป็นต้น หัตถแพทย์ศาสตร์ (Dentistry) พยาบาลศาสตร์ (Nursing) จิตวิทยา (Psychology) และสัตวแพทยศาสตร์ (Veterinary Medicine) เป็นต้น

ดังนั้นข้อมูลในการวิจัยจึงอยู่ในขอบเขตต่อไปนี้ คือ

๑. วารสารที่ใช้ในการวิเคราะห์และประเมินคุณค่า เป็นวารสารทางการแพทย์ และวารสารสาขาที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นที่ยังคงออกอยู่จนถึงปัจจุบันเท่านั้น (Current Periodicals) วารสารที่หยุดออกแล้ว (Discontinued Periodicals) จะไม่นำมา

รวมในการวิจัย

๒. วารสารที่นำมาประเมินคุณค่า เป็นวารสารไทยทางการแพทย์ฉบับแรกของปี พ.ศ. ๒๕๒๒ แต่ถ้าวารสารชื่อเรื่องใดออกล่าช้ากว่ากำหนด ก็ใช้วารสารฉบับสุดท้ายที่พิมพ์เผยแพร่ และถ้าเป็นวารสารที่เพิ่งออกใหม่หลังเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ แต่ไม่เกินช่วงระยะเวลาที่รวบรวม (มิถุนายน ๒๕๒๓) จะเอาฉบับแรกที่ยังออกมารวมด้วย

๓. การสะกดชื่อวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ยึดถือจากฉบับล่าสุดเป็นเกณฑ์

รายชื่อวารสารที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย มีจำนวนทั้งสิ้น ๔๔ ชื่อเรื่อง

วิธีดำเนินการค้นคว้าวิจัย

- ๑. ศึกษาความหมาย ลักษณะ และประวัติของวารสารการแพทย์ จากหนังสือวารสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ๒. ศึกษาเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ประเมินค่าโดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่ได้มีผู้กำหนดไว้แล้วในต่างประเทศ และในประเทศไทย จากหนังสือและวารสารต่าง ๆ
- ๓. รวบรวมเกณฑ์ประเมินคุณค่าวารสารการแพทย์ของต่างประเทศ ของไทย และเกณฑ์มาตรฐานของวารสารการแพทย์จากเอกสาร ๓ เล่มของคณะกรรมการกลุ่มบรรณาธิการ วารสารวิทยาศาสตร์ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คือ
  - ก. รายงานการอบรมการเขียนบทความทางวิทยาศาสตร์ ๑๗-๑๘ สิงหาคม ๒๕๑๔
  - ข. คู่มือการเตรียมบทความและรายงานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ๒๕๒๐
  - ค. คู่มือการเตรียมบทความและรายงานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารฉบับปรับปรุง ๒๕๒๒
 จากเกณฑ์ต่าง ๆ นี้ ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นเกณฑ์ที่แน่นอนสำหรับประเมินคุณค่าวารสารไทยทางการแพทย์
- ๔. รวบรวมรายชื่อวารสารการแพทย์จากรายชื่อวารสารของห้องสมุดแพทย์ และห้องสมุดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการไปสำรวจห้องสมุดบางแห่งด้วยตนเอง
- ๕. นำรายชื่อวารสารที่รวบรวมได้มาแยกออกตามเกณฑ์ตั้งไว้เป็น ๒ ประเภท คือ วารสารไทยทางการแพทย์ประเภท ก. ได้แก่ วารสารไทยทางการแพทย์ สำหรับผู้อยู่ในวงการแพทย์ และวารสารไทยทางการแพทย์ประเภท ข. ได้แก่ วารสารไทยทางการแพทย์ สำหรับผู้อ่านทั่วไป
- ๖. ประเมินคุณค่าวารสารไทยทางการแพทย์แต่ละเล่มจำนวน ๘๔ ชื่อ เรื่องตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

๗. วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมได้เป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} \quad \text{และ} \quad S.D = \sqrt{\frac{\sum X^2}{N} - \left(\frac{\sum X}{N}\right)^2}$$

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. สามารถประเมินได้ว่าวารสารการแพทย์ที่พิมพ์ในประเทศไทยมีลักษณะและคุณภาพเป็นอย่างไร คุณภาพนั้นเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ และมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขอย่างไร
๒. สามารถทราบได้ว่าวารสารชื่อเรื่องใดมีคุณภาพดี สมควรเป็นแบบอย่างของวารสารเล่มอื่น ๆ
๓. เป็นประโยชน์สำหรับผู้เขียนบทความในการเลือกวารสารเพื่อลงพิมพ์ เผยแพร่
๔. เป็นแนวทางและคู่มือประกอบการพิจารณาจัดหาและบริการวารสารไทยทางการแพทย์ของบรรณารักษ์
๕. เป็นแนวทางสำหรับผู้จัดทำวารสารการแพทย์ ในอนาคตในการพิจารณาจัดทำวารสารให้มีรูปแบบที่ได้มาตรฐานดียิ่งขึ้น
๖. เป็นการรวบรวมบรรณานุกรมวารสารไทยทางการแพทย์ ตั้งแต่เริ่มแรก คือ พุทธศักราช ๒๔๖๑ จนถึง ปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ (มิถุนายน)

ข้อจำกัดในการวิจัย

๑. ผู้วิจัยรวบรวมตัวอย่างประชากรจากวารสารที่มีอยู่ในห้องสมุดแพทย์ และห้องสมุดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น มิได้ตรวจสอบจากหน่วยงานที่จัดทำวารสารด้วย ดังนั้นจึงอาจรวบรวมตัวอย่างประชากรได้ไม่ครบ ในกรณีที่หน่วยงานนั้น ๆ ยังคงผลิตวารสารอยู่ แต่ห้องสมุดที่ไปสำรวจไม่มีวารสารรายการนั้น
๒. เนื่องจากผลการประเมินคุณค่าวารสารไทยทางการแพทย์ทั้งประเภท ก. และประเภท ข. เป็นคุณภาพของวารสารฉบับแรกของปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เท่านั้น ดังนั้นจึงอาจจะ

มีวารสารบางรายการซึ่งได้มีการปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นกว่าเดิมแล้ว

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

คุณค่าของวารสาร หมายถึง คุณค่าของการเป็นวารสารที่ถูกแบบ (Format)

ชื่อเรื่อง หมายถึง Title

CODEN คือ รหัสซึ่ง Chemical Abstract Service ร่วมกับ American Society for Testing and Materials เป็นผู้กำหนดใช้แทนชื่อวารสารเพื่อความสะดวกในการค้นหาวารสาร รหัส CODEN ประกอบด้วยอักษร (A-Z) และตัวเลขรวมทั้งสิ้น ๖ ตัว ๕ ตัวแรกเป็นตัวอักษร ส่วนตัวสุดท้ายซึ่งเป็นตัวตรวจ (Check Digit) อาจเป็นตัวอักษร (A-Z) หรือตัวเลข (๒-๙) ก็ได้

ISSN หรือ International Standard Serial Number หมายถึง รหัสเลขสากลประจำวารสารประกอบด้วยตัวเลขหรืออักษรรวมทั้งสิ้น ๘ ตัว ซึ่ง International Serial Data System ที่ปารีสเป็นผู้กำหนดให้ใช้แทนชื่อวารสาร เพื่อความสะดวกในการค้นหาทั่วโลก ๗ ตัวแรกเป็นตัวเลข (๐-๙) ส่วนตัวสุดท้ายอาจเป็นตัวเลข (๐-๙) หรือตัวอักษร ตัวสุดท้ายนี้ใช้เป็นตัวตรวจ (Check Digit) เพื่อให้ยืนยันว่า ๗ ตัวแรกนี้ถูกต้องไม่มีการผิดพลาดเกิดขึ้นในการติดต่อกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย